

Školní knihovna – místo rozvoje čtenářství

2. část: Povzbudivé příklady

TEREZA NAKLÁDALOVÁ, HANA HOLUBKOVÁ

Všechny šťastné, ideálu se blížící školní knihovny jsou si podobné, mohli bychom parafrázovat L. N. Tolstého i včetně pokračování citátu. Opravdu funkční knihovnu podepírají vždy dva nosné sloupy – ředitel/ředitelka a knihovník/knihovnice. Vedení školy musí být myšlenky alespoň nakloněno, ideálně ale patří rozvoj čtenářství mezi jeho priority a díky výkonné moci ředitele je i koncepčně prosazováno. Knihovník – a nazýváme tak i pověřeného učitele – pak musí být opravdu kompetentní osoba, člověk, který rozumí nejen organizační stránce věci, ale též literatuře a dětskému čtenářství, v jeho případě musí jít – jako u všech odborníků – o celoživotní učení. Oněch šťastných školních knihoven přibývá, dovolte nám představit dvě z nich.

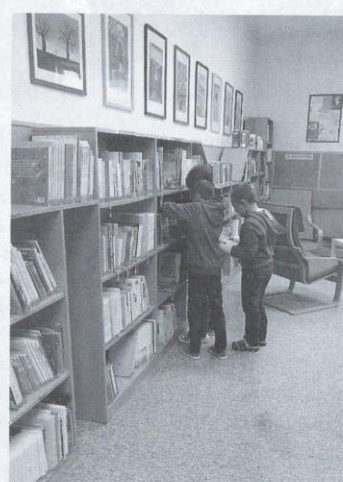
Školní knihovna při ZŠ a MŠ Hnojník

<https://www.zshnojnik.com/kategorie/knihovna/>

Školní knihovna na hnojnické základní škole začala vznikat v roce 2015 se záměrem podpořit rozvíjení čtenářství a čtenářské gramotnosti žáků, posílit jejich kompetence k učení a přispět k osobnostnímu rozvoji dětí. Ředitelka školy Mgr. Dagmar Tobolová přizvala ke spolupráci bývalou učitelku literatury, která s vedením školní knihovny měla bohaté zkušenosti, PhDr. Evu Fojtíkovou. Paní Eva, ač nyní důchodového věku, se stále zajímá o nově vycházející literaturu pro děti a mládež, vzdělává se v metodách rozvoje čtenářství

a spolupracuje i s jinými organizacemi, které rozvoj čtenářství podporují. Je tedy opravdu kompetentní osobou. Za níkolí dlouhou dobu se tomuto tandemu podařilo vybudovat příjemné místo k výuce i relaxaci, které se stává komunitním centrem školy.

Knihovna je otevřená ráno, čas zde tráví dojíždějící žáci, velká přestávka nabízí alternativu k hluku tříd a chodeb, odpoledne je knihovna kromě organizovaného programu – redakční rady školního časopisu, čtenářského klubu, čtenářských odpolední pro družinu, besedy se spisovateli – útočištěm dětí, které zůstávají ve škole kvůli kroužkům a dopravě. Zde si děti píšou domácí úkoly, povídají si, vyrábějí, kreslí, hrají

ŠKOLNÍ KNIHOVNY

z nich jsou v knihovně i v předsálí k nahlédnutí ostatním pro inspiraci. Není tedy žáka školy, který by nevěděl, kde knihovna je a co nabízí. Menší děti pak doprovázejí do knihovny rodiče, což má pozitivní efekt na získání jejich podpory, tak důležité v prvopočátcích čtení dětí. Efekt práce knihovny můžeme posoudit i v datech – průměrný počet výpůjček byl v minulém roce 110 za měsíc při 320 žácích školy. Velký podíl na tom má především pravidelné financování nákupů (opět jsme u vedení) a zdařilý výběr titulů (kompetence knihovnice), na kterém se mohou podílet i děti.

hry a samozřejmě si i čtou. Rozečtené knihy, které zde mají odložené pravidelní návštěvníci, tvoří na stole vysokou věž. Knihovnice v takových chvílích nejen zajišťuje klid a pohodu všech přítomných, ale velmi často s dětmi vede rozhovory o jejich čtenářství. Děti dostávají doporučení k četbě šitá na míru a mohou sdílet své čtenářské zážitky. Trávit čas v knihovně je také nabízenou alternativou dětem z družiny.

Díky ředitelce školy sídlí knihovna v opravdu velké místnosti vybavené vším, co je potřeba – kobercem, polštáři, stolký, židlemi, nechybí tabule ani flipchart. Knihy jsou rozloženy tak, aby byly volně přístupné a na očích. Učitelé češtiny zde tráví se svými žáky pravidelné čtenářské dílny, písemné výstupy

Knihovna ale nabízí mnohem víc – s větší, menší či někde i s prozatím žádnou odezvou. Konají se zde besedy s autory knih pro děti a mládež, knihovna nabízí prostor pro skupiny žáků pracujících na různých projektech, popřípadě pro debaťní skupiny, alternativní studijní prostor pro samostatnou práci žáků. Pro pedagogy poskytuje rovněž vzdělávací akce zaměřené právě na metody k rozvoji čtenářství a čtenářské gramotnosti, dále mentorskou podporu od knihovnice, která není ve škole zároveň učitelkou, tedy se může plně soustředit na vybrané téma a v něm učitelům odborně pomáhat. Zcela spontánně se knihovna v Hnojníku často stává místem, kde probíhá doučování, mluví se s dětmi o jejich starostech, tvoří se umělecká díla a prostě se žije. „Je-li knihovna ve škole, může do ní vstoupit každý žák. Žádné z dětí není omezeno v možnostech setkávání se s knihami, nejsou zde pro něj takové překážky jako vzdálenost, čas či finanční náklady. Každému dítěti, jež ve škole vzděláváme, chceme dát / dáváme možnost vyrůstát s knihami a stát se faktickými čtenáři. Bez přítomnosti školní knihovny však mohou zůstat brány ke čtenářství pro některé děti zavřené,“ říká Eva Fojtková.

Školní knihovna v Základní škole Hanspaulka na Praze 6

<https://www.zshanspaulka.cz/index2.htm>

Školní knihovna v ZŠ Hanspaulka zde působí již dlouho, ale od roku 2002 ji vede profesionální knihovnice Mgr. Ludmila Čumplová. V této době se také knihovna přestěhovala do prostor bývalé školní jídelny a kuchyně a vzniklo tak jedno křídlo budovy s tělocvičnou, chodbou s pingpongovým stolem a „předpokojem knihovny“ se sedacími vaky, kde děti mohou o přestávkách relaxovat.

V rozpočtu školy se pro knihovnu mnoho peněz nenašlo. Starší fond knihovny však bylo třeba obměnit, knihovnu zčásti nově zařídit, automatizovat knihovní výpůjční systém apod., a proto se hledaly různé další cesty financování.

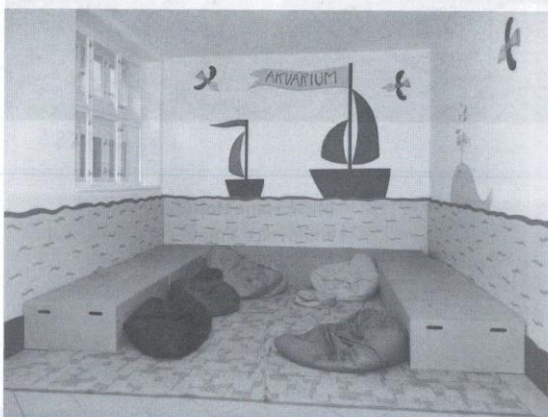
Zpočátku hodně pomohl Klub rodičů při škole – mnoho rodičů přispělo darem: novými i zánovními knihami. Důležitá byla a je podpora vedení školy, a to nejen finanční.

Pro chod knihovny se stala významným krokem proměna ze školní na veřejně přístupnou. Knihovna se díky jinému statusu dostala z resortu ministerstva školství pod ministerstvo kultury. Získala tak dotace na zařízení knihovny, vybavení počítači a softwarem (nyní nově: Verbis). Každoročně může žádat o grant na nákup knih apod. Těší se metodické podpoře Městské knihovny v Praze a také si může dlouhodobě půjčovat knihy z jejího výměnného fondu. Oplátku musí být přístupná veřejnosti (zde dva dny v týdnu od 15 do 18 hodin).

Ve fondu knihovny je téměř 10 000 knih pro děti i dospělé a 11 titulů časopisů. Knihy se půjčují na 30 dnů (lze až třikrát prodloužit), žákům školy zdarma.

„Při výběru knih se zaměřujeme především na nabídku literatury pro děti prvního stupně. Snažíme se nabídnout dětem takové knihy, které se jim budou líbit, a čtení je bude bavit. Děti mohou v knihovně trávit i čas po vyučování, než jim začnou volnočasové aktivity nebo si pro ně přijdou rodiče. Kromě čtení knih a časopisů tu mohou hrát i deskové hry, které zakoupil Klub rodičů. Starší děti najdou v knihovně dostatek knih pro školní četbu a přípravu referátů, ale i zájmovou literaturu. Určitá část knižního fondu je určená dospělým a žákům nejvyšších tříd. Kromě toho mají žáci v knihovně k dispozici internet, počítač a tři tablety pro přípravu referátů a prezentací“ (z webu knihovny).

Knihovna se ve svých aktivitách zaměřuje hlavně na začínající čtenáře a snaží se, aby se dětem čas strávený v knihovně líbil a těšilo je tu pobývat. Už od první třídy chodí děti pravidelně dopoledne do knihovny „na čtení“. Uloží se na polštářky a paní knihovnice jim čte, občas se děti doptávají, společně předvídají, jak příběh dopadne, povídají si o přečteném, čtení často končí krátkou výtvarnou aktivitou.

ŠKOLNÍ KNIHOVNY

Pro učitele je to možnost sledovat, jak děti na čtení reagují, zjistit jejich čtenářské preference a také se seznámit s novými knihami pro děti. Zde má podle Ludmily Čumplové mnoho učitelů rezervy, často „jedou ve vyjetých kolejích“ a dětem doporučují ke čtení jen „starou dobrou klasiku“. Nejen děti, ale i my dospělí však rádi čteme něco nového, rádi vezmeme do ruky knihu vonící novotou, rádi si sdělujeme a doporučujeme, co jsme přečetli. I ve čtení je dobré „být in“. Proto knihovna navrhuje „svým“ učitelům, jaké knihy dětem doporučit.

Závěrem

Závěrem je nutno dodat, že ke dvěma opěrným sloupům funkční školní knihovny je nutné přidat sloup třetí – finance. Vybavení knihovny, nákup nových knih a především honorář knihovníka jsou neoddiskutovatelné náklady. Šikovný ředitel jistě prostředky nalezne, ale cílené financování knihovny včetně jejího odborného vedení v rozpočtu škol by vše usnadnilo a motivovalo k následování i další školy.

Nakonec je ale každá školní knihovna – i ta šťastná – pouze jednou částí organismu školy. Sebelepší nabídka se musí potkávat s poptávkou. Někde je knihovna napřed a je pak jejím úkolem motivovat a vést žáky, pedagogy i rodiče k využití její nabídky, ke smysluplné tvořivé spolupráci. Jinde je situace opačná, poptávka se nesetkává s nabídkou: pedagogové nemají žádnou nebo alespoň ne žádnou funkční knihovnu. Když pedagogové opravdu chtějí rozvíjet čtenářství svých žáků, najdou k naplnění své poptávky cestu – a často velmi kreativně. Jejich příběhy budou tvořit závěrečný díl naší série.

Poznámka redakce

V *Řízení školy* č. 12/2018 jsme publikovali 1. část tohoto seriálu, nazvanou „Ideál“. Najdete v online archivu časopisu na www.rizeniskoly.cz.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

PhDr. Hana Holubková,
knihovnice a metodička čtenářského
programu Nové školy, o. p. s.

Mgr. Tereza Nakládalová,
učitelka ZŠ, metodička projektu Školní
čtenářské kluby Nové školy, o. p. s.